

Jak zrobić, aby prawo unijne i działania lokalne wspierały się wzajemnie?

Przykład Kampanii „Display™” ekspozycja zużycia energii, wody oraz emisji CO₂ w budynkach komunalnych

Autorzy : Gérard Magnin i Peter Schilken, Energie-Cités

Relacje pomiędzy szczeblem europejskim a samorządami lokalnymi są często przedmiotem zainteresowania, np. w związku z kwestiami typu:

- czy środowisko lokalne jest rzeczywiście informowane o unijnych inicjatywach legislacyjnych?
- czy unijne inicjatywy legislacyjne są dostosowane do wdrażania w środowiskach lokalnych?
- czy poziomy instytucjonalne, bardzo od siebie oddalone, mogą współpracować skutecznie i wspierać się wzajemnie?
- czy poziom lokalny nie jest obecnie tylko zakończeniem łańcucha, gdy zespół legislacyjny zakończy działanie i pozostaje tylko wdrożenie?
- czy działanie na poziomie lokalnym, faktycznie obciążone specyfiką kulturową i narodową, jest spójne z inicjatywami obejmującymi całą Europę?

Energie-Cités uruchomiła inicjatywę – zwaną Kampanią Display™ – której część zostanie opublikowana do szerokiej wiadomości we wrześniu 2004. Ta Kampania zamierzona jest na dziesiątki lat. Na tym przykładzie chcemy przedstawić odpowiedź pragmatyczną na pytania już dawno sformułowane a także na kilka innych..

Co to jest Display ?

Etykieta Display

W części wizualnej, Display jest etykietą, wykonaną podobnie jak etykiety na elektrycznym sprzęcie gospodarstwa domowego, obecnie bardzo popularne, lecz zastosowaną do komunalnych budynków użytku publicznego.

Taka etykieta przewidziana jest do umieszczenia w budynkach komunalnych otwartych dla publiczności, by umożliwić poznanie poziomu sprawności tego budynku w kategoriach zużycia energii pierwotnej, emisji CO₂ i zużycia wody.

Taką etykietę można przygotować przy pomocy narzędzia obliczeniowego, dostępnego on-line, które pozwala *energetykom miejskim* na wprowadzenie danych swoich budynków.

Kampania Display www.display-campaign.org zaprasza wszystkie miasta europejskie, które pragną w sposób dobrowolny włączyć się do akcji publikowania sprawności energetycznej, emisji CO₂ oraz zużycia wody w swoich budynkach.

Jaki jest związek pomiędzy Display a dyrektywą „budynki” ?

Dyrektywa 2002/91/CE z 16 grudnia 2002 dotycząca sprawności energetycznej budynków przewiduje w artykule 7 że:

„Kraje członkowskie podejmą środki dla zagwarantowania, że w budynkach o łącznej powierzchni użytkowej powyżej 1 000 m² zajmowanych przez jednostki publiczne lub przez instytucje świadczące usługi publiczne dla znacznej ilości osób i które są z tego powodu licznie odwiedzane przez wspomniane osoby, będą posiadać **certyfikat sprawności energetycznej, obejmujący okres maksymalnie do dziesięciu lat, wyeksponowany w sposób widoczny dla publiczności.** Zazwyczaj zalecane jest eksponowanie **temperatur wewnętrznych** a, w tym przypadku, **innych danych klimatycznych, które powinny być eksponowane w sposób widoczny** „

Certyfikat sprawności energetycznej stanie się obligatoryjny. Będzie on eksponowany w miejscu widocznym dla publiczności. Display nie jest certyfikacją, ale:

- przez upowszechnienie na zasadzie dobrowolności będzie promować wdrażanie certyfikacji,

- pozwoli dotrzeć do publiczności z informacją bardziej komunikatywną niż ekspozycja samego tylko certyfikatu, która czasami może wyglądać tylko na wypełnienie obowiązku narzuconego przez administrację.

W istocie, rozpowszechnianie Display może się odbywać niezależnie od rytmu wdrażania dyspozycji prawnych zawartych w dyrektywie.

Jak narodził się pomysł Display ?

W opinii (przyjętej 9 października 2001) o projekcie dyrektywy w sprawie sprawności energetycznej budynków [COM(2001) 226 finalnie 2001/0098 (COD)], Zarząd Energie-Cités poparł zalecenie, aby „zarządcy budowli publicznych eksponowali ich sprawność energetyczną” i dodał:

„Jednakże, aby uczynić skutecznym ten ostatni środek, wydaje nam się niezbędne uzupełnienie go instrumentem umożliwiającym kontrolę przez społeczność miejską, na przykład:

- **syntetyczny wskaźnik sprawności energetycznej** (analogicznie do klasyfikacji sprzętu elektrycznego w gospodarstwie domowym) oraz emisji CO₂, pozwalającym społeczności łatwo usytuować dany obiekt na skali sprawności (a więc jaka część zapotrzebowania na energię jest pokrywana ze źródeł odnawialnych i z kogeneracji)
- zobowiązanie do **publikowania w Internecie** sprawności energetycznej budynków użyteczności publicznej, należących do administracji publicznej: Instytucji Unijnych, Państw Członkowskich, samorządów lokalnych i regionalnych oraz innych właścicieli budynków użytku publicznego”.

Energie-Cités zaleca, aby :

- „**nie czekając na Dyrektywę, samorzady miejskie rozpoczęły eksponowanie na bieżąco wskaźników sprawności energetycznej należących do nich budynków, w których świadczone są usługi publiczne**
- **doświadczenia ze swojej sieci zostały wykorzystane przez Komisję do pracy nad określeniem syntetycznych wskaźników będących sygnałem dla społeczności**

(Kompletny tekst tej opinii jest dostępny na stronie :

www.energie-cites.org)

„Burza mózgów” podczas jednej z Konferencji Energie-Cités

Na tej bazie, Energie-Cités zgłosiła do Komisji Europejskiej (DG ENV) projekt w ramach tematu „Ramy unijne dla współpracy faworyzującej zrównoważony rozwój w środowisku miejskim” DG ENV udzieliła wsparcia finansowego dla tego projektu w fazie pilotowej na przeciąg 30 miesięcy. fi

Display przyspiesza wdrożenie dyrektywy budynkowej

Inge Van De Klundert (Utrecht), świadek swego miasta pilotowego w Martigny (CH), 23 kwietnia 2004

Czas potrzebny na przeprowadzenie aplikacji dyrektywy, od poczęcia pomysłu inicjatywy do jego przełożenia na skuteczne działania w terenie, **jest z konieczności długi**: uzgodnienia wstępne, propozycja Komisji, dyskusja w Parlamencie i Radzie, później stanowisko wspólne, terminy transpozycji (przełożenia), akty transpozycji, terminy wdrożenia po transpozycji ... i ewentualne opóźnienia. Całość może trwać z dziesięć lat, czasami nawet więcej.

Inaczej jest z wieloma innymi, proces legislacyjny Dyrektywy budynkowej będzie dość szybki : propozycja Komisji, datowana na kwiecień 2001, i publikacja Dyrektywy w JOCE (Dziennik Urzędowy Komisji) z datą 4 stycznia 2003, dają przedział trzech lat (do stycznia 2006) dla transpozycji; państwa członkowskie mogą same przewidzieć okres potrzebny na wdrożenie stosownych dla swego kraju środków, co może wymagać trzech i więcej lat na uogólnienie rozporządzeń.

Jeśli wziąć pod uwagę okres poprzedzający propozycję Komisji, powiedzmy dwa lata, to czas potrzebny na wdrożenie aplikacji można określić jako: pomiędzy **jedną piątą a jedną czwartą życia zawodowego!** Ten długi proces, **typu „top down”** („z góry na dół”) można tylko **przyspieszyć przez działanie równoległe i uzupełniające**, podjęte w obszarze bliskim procesowi legislacyjnemu, w które

włączają się aktorzy finalni proponując wdrożenie w trybie wolontariatu i według **procesu „bottom up”** (od dołu do góry), dyspozycji przewidzianych przez dyrektywę, jeszcze przed transpozycją.

Taki jest dokładnie cel „Display’a” ponieważ ta kampania polega **na przygotowaniu się samorządów** we własnym zakresie jak również stworzenie modelu dla społeczności i lokalnych działaczy, **dobrowolnego eksponowania wskaźników zużycia energii i emisji**. A kiedy już regulacje prawne dotyczące transpozycji zostaną przyjęte w każdym z krajów Unii, ich wdrożenie do praktyki będzie już bardzo łatwe.

Display poprawia jakość wdrożenia dyrektywy budynkowej

W dziedzinie zapotrzebowania na energię, **sukces dyrektywy** pochodzi ze skutecznego oddziaływania na finalnych odbiorców energii i odpowiedzialnych za przedsięwzięcia budowlane: tych ludzi liczy się w Europie na setki milionów. I od każdego z nich po trosze zależy, czy dyspozycje (zalecenia) prawne będą stosowane, czy nie. Kiedy ocena stanu istniejącego uznawana jest za „sukces”, można się zadowolić administracyjnie obowiązkową ekspozycją certyfikatu (co jest przewidziane w tekście dyrektywy), albo stwierdzić, że tylko **skuteczny proces poprawy sprawności energetycznej** budynków jest sygnałem sukcesu (co wynika z ducha dyrektywy).

Jeremy Draper (Milton Keynes) na Konferencji Energetyków Gminnych w Stuttgarcie, 01-02 lipca 2004

Efektywna jakość wdrażania może być oceniana jako odstęp od tego, co jest do tego, co było przewidziane, przede wszystkim kiedy działacze terenowi, odpowiedzialni za *final* akcji, utrzymują taki odstęp lub kwestionują cele albo modyfikacje dyrektywy.

Wdrażając w sposób jedynie naukowy i pragmatyczny jedną z dyspozycji dyrektywy, lecz myśląc w sposób, który stymuluje działanie zorientowane na poprawę, **Display poprawia jakość stosowania** dyrektywy.. Poza tym, Display może inspirować legislatorów co się tyczy modyfikacji praktycznych, testowanych w terenie zanim staną się przedmiotem regulacji prawnych.

Display przygotowuje wdrożenie strategii tematycznej dla środowiska miejskiego Komisji Europejskiej.

W swej propozycji „**Budownictwo zrównoważone**”, propozycja Komisji Europejskiej, opublikowana w roku 2004, przewiduje w szczególności :

- opracowanie „*metodologia unijna dla oszacowania ogólnego zrównoważenia budynków i przestrzeni budynkowych, jak również wskaźników kosztowych cyklu życia*” (...).następnie „*o nowych wymaganiach dotyczących sprawności środowiskowych nie związanych z energetyką, aby uzupełnić dyrektywę 2002/91 dotyczącą sprawności energetycznej budynków włączając „renowacja małych budynków, jak również ogólne do zajęcia się sprawnością energetyczną”*”
- „*Komisja rozwinie etykietowanie środowiskowe materiałów budowlanych (deklaracja środowiskowa wyrobów i/lub etykiety środowiskowe UE)*”.

Integrując emisję CO₂ ze zużyciem wody energii elektrycznej, Kampania Display wpisuje się dokładnie w ten cel i daje Komisji Europejskiej okazję do przyspieszenia wdrożenia swoich propozycji w terenie.

Display zmierza do ułatwienia nie-specjalistom zrozumienia problematyki energii i klimatu

Jeden z podstawowych powodów niepowodzeń w osiąganiu znaczącej poprawy sprawności energetycznej polega na tym, że **specjaliści-energetycy nie potrafią nawiązać dialogu z resztą społeczeństwa**.

Dziedzina energetyki – i klimatu – jest często trudna do zrozumienia dla nie-specjalistów. Mega-watogodziny, gigadżule, tony ekwiwalentne CO₂ i inne jednostki tego typu nic nie mówią zwykłym ludziom. A tymczasem **poprawa efektywności energetycznej następuje w wyniku decyzji podejmowanych przez nie-specjalistów od energetyki**, którzy reprezentują ok. 99% społeczeństwa : mieszkańcy, radni, urzędnicy, architekci, przedsiębiorcy budowlani, zarządcy mieszkań itd.

Plakietka DISPLAY'a w Ośrodku CREATE w Bristolu (GB)

Na wzór etykiet energetycznych na AGD, **Display jest próbą wyjścia z tego impasu** poprzez otwarcie dialogu ze społeczeństwem i zachęcanie do działań.

Wśród działań towarzyszących przewiduje się np. takie: uruchomienie **Kampanii specjalnie zorientowanej na budynki o niskiej sprawności** (klasy F i G). Przez analogię do akcji odchudzania (typu „**Weight Watchers**” – „**strażnik wagi**”) proponujemy akcję typu „**Municipal Energy Watchers**” – „**miejski strażnik energii**” w postaci podstawowych porad jak poprawić sprawność, w formie prostych, a dowcipnych, komunikatów.

Energia jest słowem o wydźwięku „pozytywnym” synonimem ruchu, użytkowania. „Oszczędzanie” kojarzy się z pozbawianiem, odmawianiem sobie, biedą, a to oznacza frustrację, cofanie się. **Połączyć oszczędzanie energii z jakąś formą przyjemności** staje się dziś wyzwaniem zasadniczym, jeśli chce się wychowywać nowoczesne społeczeństwo w pełnym spektrum jego zainteresowań a nie tylko w sferze motywacyjnej. Ta potrzeba zmiany nawyków – zabieg wcale niełatwy w aspekcie społecznym – stanie się łatwiejsza jeśli uświadomi się społeczeństwu, że **przyszłość z umiarkowanym zużyciem energii i także emisją CO₂ wcale nie musi się utożsamiać z przyszłością smutną, przykrą**. Taka zmiana sposobu argumentacji jest szczególnie istotna w odniesieniu do krajów, które przez wiele lat pozostawały w sferze gospodarki niedostatku, braków i konieczności nieustannych wyrzeczeń.

Display zachęca społeczność do działania

Display jest **narzędziem dialogu i komunikacji** z szerokimi kręgami społecznymi. Etykieta Display'a jest strefą pośredniczącą pomiędzy administracją miejską a mieszkańcami. Ta etykieta:

- wprowadza nowy składnik do informacji komunalnej,
- upowszechnia stosowanie etykiet w nowych miejscach,
- sygnalizuje, że gospodarka energią jest przedmiotem, którym powinny zajmować się władze miejskie,
- przygotowuje teren do działań dla szerokich kręgów społecznych,
- może być stosowany w szkołach, które stanowią istotną część budynków komunalnych,
- mieszkańcom i organizacjom społecznym daje możliwość interwencji wobec władz miejskich, jeśli te nie przestrzegają regulacji prawnych,

W Milton Keynes, Display jest już stosowany w szkole Wyvern

Pośród inicjatyw towarzyszących Kampanii Display, Energie-Cités proponuje **współzawodnictwo pomiędzy miastami w działaniach komunikacyjnych i promocyjnych**, realizowanych w ich miastach dla zainteresowania mieszkańców, zamieszkałych w budynkach, które (niemal bez wyjątków) są dziedziną wymagającą poprawy efektywności energetycznej.

Display przyczynia się do popularyzacji certyfikacji energetycznej budynków mieszkalnych w osiedlach, przez co **zachęca do stosowania podobnych środków we wszystkich posiadłościach miejskich.**

Display zachęca do działań wewnętrznych w miastach

Display jest narzędziem obliczeniowym...

Display oferuje usługę kalkulacyjną w zakresie :

- zużycia energii pierwotnej
- stosownej emisji CO₂
- wskaźników zużycia energii, wody i emisji CO₂
- definicji klasy sprawności (A do G)

Na podstawie danych wprowadzonych on-line przez *miejskiego energetyka* obliczenia wykonywane są automatycznie dla każdego z krajów, z uwzględnieniem struktury energii pierwotnej, zarejestrowanej wcześniej w bazie danych zintegrowanej z oprogramowaniem.

...narzędziem do monitoringu, symulacji, i wzorcowania...

Używając Display'a dla danych z wielu lat dla tego samego budynku, można stworzyć **narzędzie do monitoringu**, nawet wtedy, gdy zostanie on przeniesiony z systemu ogólnego w obszar administracji komunalnej.

Używając Display'a dla porównania sytuacji energetycznej konkretnego budynku przed i po wykonaniu zabiegów modernizacyjnych, można wykonać symulacje i przedstawić obrazowo rezultaty tych zabiegów w postaci klas (A do G).

Używając Display'a dla **porównania** sytuacji energetycznej określonych budynków w danym mieście z innymi w tym samym mieście lub w innych miastach, można skorzystać z możliwości programu do symulacyjnej oceny skutków zamierzonej modernizacji. Jest to zatem **środek zachęty, który pozwala projektować własne tempo zmian** : stopień postępu wizualizowany jest w postaci klasy budynku i odstępu od ideału – klasy A.

... i narzędziem do dialogu i porozumiewania się z radnymi

Radni reprezentują opinię mieszkańców. Nie są oni zazwyczaj, z nielicznymi wyjątkami, specjalistami od energetyki. Z tego powodu *energetycy miejscy* muszą często budować wewnętrzną strategię marketingową zorientowaną na radnych, by skłonić ich do zainteresowania przedmiotem i ułatwić podejmowanie racjonalnych decyzji modernizacyjnych. Używanie mechanizmów Display'a, np. do wykonywania symulacji, może bardzo ułatwić działania *energetyków miejskich*.

Sposób opracowania Display'a jest zaiste „europejski” ...

Zastępca burmistrza prezentuje plakietkę bardzo docieklwym dzieciom – Saarbrücken (DE)

Display jest owocem pracy sieci gromadzącej **dwadzieścia miast z osiemnastu krajów** reprezentowanych przez ich *Energetyków Miejskich*.

To oni opracowali wspólnie, pod kierunkiem Energie-Cités, ten produkt z całym bogactwem składników : plakietka, parametry obliczeniowe, testy, promocja itd. Pośród tych dwudziestu miast były i bardziej, i mniej doświadczone, niektóre z północy, inne z południa, z zachodu i wschodu Europy.

Pięciu ekspertów z pięciu krajów służyło swoimi pomysłami, przemyśleniami i dostarczyło doświadczenia sieci specjalistów miejskich. **Dyrektoriat Generalny Środowiska, Energetyki i Transportu** la Komisji Europejskiej uczestniczył symultanicznie w pracach, mimo iż oficjalnie nie może

zostać uwzględniony we wnioskach końcowych ponieważ formalnie są one rezultatem projektu przez Dyrektoriat wspieranego.

Display został od początku **pomyślany jako produkt europejski**, a nie jako kolekcja wytworów krajowych. Jest dobitnym przykładem **pracy w sieci w skali europejskiej** który może być z powodzeniem wykorzystany przez DG TREN w Akcji Concertée, która jest prowadzona wspólnie z Krajami Członkowskimi przy wdrażaniu dyrektywy.

... Display może znaleźć zastosowanie wszędzie w Europie

Jako cel zasadniczy oferowany jest **produkt użyteczny we wszystkich miastach europejskich**, bez względu na ich wielkość, lokalizację, doświadczenie i poziom sprawności energetycznej obiektów. Wystarczy znać dane o zużyciu energii oraz powierzchnię jednego lub wielu budynków, aby wejść do Kampanii Display.

Wszystkie kraje europejskie, członkowie Unii, kraje kandydujące i inne mogą włączyć się do Kampanii. Materiały informacyjne oraz strona internetowa są dostępne w ośmiu językach (lipiec 2004) a niebawem będą dostępne w dwunastu. Daje to możliwość pracowania i komunikowania się w języku swego kraju.

Display jest idealnym narzędziem dla **lokalnych agencji poszanowania energii**, które mogą rozwijać te działania w różnych gminach a także na terenach całych regionów.

Przewiduje się rozwinięcie Kampanii Display w ponad **1000 miast europejskich** do roku 2007.

Peter Schilken (Energie-Cités) rozdaje kwiaty zachęty dla każdego z miast-pilotów, Kraków, kwiecień 2003

Podsumowanie : Europa bliżej obywateli, obywatele bliżej Europy

W porze, kiedy dyskusja nad **relacjami pomiędzy „Europą” a obywatelami** rozwija się we wszystkich krajach europejskich, staje się konieczne podjęcie akcji jednoczącej działaczy wszelkich środowisk wokół tych samych celów, nawet jeśli te cele są podzielone. Taka jest przyszłość Europy !

Display dowodzi – a udowodni jeszcze bardziej, kiedy tysiąc miast europejskich włączy się do Kampanii – że to będzie możliwe. W jaki sposób to będzie możliwe ? Głównie poprzez **sposób pracy „w sieci”**, będący nową formą myślenia, tworzenia pomysłów, propozycji, budowania, wdrażania, zarówno w aspektach politycznych jak i praktycznych, na forum europejskim i lokalnym.

Doświadczenie zgromadzone w ciągu piętnastu lat działalności Energie-Cités upoważnia do zaproponowania konkretnego, ambitnego projektu : w oparciu o to, co zostało dokonane, podjąć działania na rzecz budowy społeczności zrównoważonej energetyki. To już jest coś. Lub prawie. Dalej – to już tylko usiłowanie – jedno z wielu.

Mamy jednak nadzieję, że to będzie możliwe – we wszystkich dziedzinach – jeśli instytucje europejskie i krajowe lepiej wykorzystają środek w postaci **sily sieci działaczy**. I skłonią ich jeszcze bardziej do pełnego wykorzystania swoich możliwości !

Sekretariat Energie-Cités
2, chemin de Palente
F – 25000 Besançon
Tel: + 33 (0)3 81 65 36 81
Fax: + 33 (0)3 81 50 73 51
E-mail: info@energie-cites.org
www.energie-cites.org

Biuro w Brukseli
157, Avenue Brugmann
B – 1190 Bruxelles
Tel: + 32 2 544 09 21
Fax: + 32 2 544 15 81
E-mail: energie-cites.bxl@euronet.be

www.display-campaign.org

